

Kartográfia a gerillaháborúból

A Magyar Bányászati és Földtani Szolgálat Térképtárának gyűjteményében található egy különleges, tökéletes épségben megmaradt, lehetséges, hogy a világon egyetlen példányban létező, vászonra rajzolt térkép, amely igen nagy felbontásban mutatja be Szumátra északi részének – Samalanga és Meureudu környékének – vázlatos térképét. Biztos adatok nincsenek rá, de feltételezhető, hogy a gyűjteménybe ifj. Lóczy Lajos révén került, aki mielőtt a Földtani Intézet igazgatója lett, földtani kutatásokat végzett a világnak ezen a táján is, a Royal Dutch Shell megbízásából.

Meureudu a XIX. század végén (Forrás: Collectie Tropen Museum)

Sorozatunknak ebben a hónapban bemutatott térképe több okból is különleges. Egyrészt ez gyűjteményünk egyetlen, ámde teljes épségben megőrződött, finomszövésű, fehér vászonra rajzolt térképe, amely a jelek szerint csupán egyetlen példányban létezik a világon. Másrészt mind a tartalma, mind a gyűjteménybe kerülése nem teljesen tisztázott.

Az 1899-ben készült, igen részletes térkép 1:50 000 méretarányban ábrázolja Szumátra sziget legészakibb területét, Samalanga és Meureudu környékét. A holland nyelvű, kézzel rajzolt térkép címe: „Figuratív vázlatos térkép Samalanga és Meureudu tájegységeiről. Lépték 1:50000. Atjehersi adatok alapján, kiegészítésekkel készítette P. J. Spruyten 1. osztályú hadnagy gyarmati adjutáns és W. Frijling 2. osztályú ellenőr”.

Sajnos a térkép készítőiről sem sokat tudunk. *P. J. Spruyten* hadnagy Holland Kelet-India, vagy más néven Holland India területén szolgált az 1800-as évek végén, az 1900-as évek elején. Holland India volt az a holland gyarmat, amely 1800-ban a Holland Kelet-indiai Társaság államosított gyarmataiból jött létre. *Wilhelmus Frijling* 1922–1923-ban Holland Kelet-India Aceh tartományának kormányzója és a hozzá tartozó területek megbízottja, 1923 novemberétől pedig egy évig Hollandia Indiai Tanácsának alelnöke volt. Frijling a térkép készítése

idején, 1899-ben azonban még csak egy átlagos, „szürke” köztisztviselőként dolgozott Holland Kelet-India közigazgatásában.

Szintén különlegessége a térképnek, hogy készítése idején Szumátra északi része még nem tartozott Holland Kelet-Indiához. A területen egy majdnem négy évtizeden át húzódó gerillaháború zajlott a helyiek és a hollandok között, amelynek a végén, 1908-ban Aceh felkelői megadták magukat és ekkortól kezdve Szumátra teljes egésze Hollandia gyarmatává vált.

Meureudu a XIX. század végén (Forrás: Collectie Tropen Museum)

A térképnek a jelmagyarázata hiányos, nem mindenre terjed ki. Ami a jelmagyarázatból kiolvasható: keresztvegből álló vonal határolja az Ulebalang tájegységet; pont-vonallal jelezték az Ulebalang tájegység részterületeinek határait és pontsor mutatja a fő gyalogutakat. A helységnevek: Ka – Koeala (Kuala); Kr – Kroeeng (Krueng); G – Gampông (Gampông); Mo – Moenasah (Munnasah) és A – Aloeë (Aluë).

Az arab számok pedig a következőket jelzik: „I. – T. Tjhi (Meureudu) közvetlen területe; II. – T. Bén Penkan területe; III. – T. Bén Séh területe; IV. – Kendjruën Benratjan területe; V. – A T. Seh Kubat alá tartozó Samalanga Tunong-i II Mukims Toenong; VI. – A Lho Senmanui T. Maharadja Manku Bumi alá tartozó Palembang [város]; VII. – A T. Moeda Pendada alá tartozó Pendada.”

A további térképjelekről azonban nincsenek információink, csak feltételezéseink, amelyek egyéb földrajzi-földtani tárgyú térképeken, valamint a települések mai elhelyezkedésén alapulnak. A zölddel színezett területek talán a „beépített”, lakott területeket jelzik. A tengerpartot követő, vízszintesen sraffozott rész mocsarat jelezhet. A szintvonalak által jelzett, meredekebb területeken füves részek (4–5 rövid, függőleges vonal egymás mellett) és esetleg valami-

Ifj. Lóczy Lajos

A Földtani Intézet egykori, igen neves igazgatójának, id. Lóczy Lajosnak a fia, *ifj. Lóczy Lajos* már pályája kezdetén apja nyomdokaiba lépett: tanulmányait – apjához hasonlóan – szintén a Zürichi Egyetemen végezte, ahol 1914-ben doktori diplomát kapott. 1919-től a Budapesti Tudományegyetem Földtani Tanszékén a tektonika magántanáráként dolgozott, majd 1925-ben a Közgazdaságtudományi Egyetemen a földtan nyilvános rendes tanárává nevezték ki.

Érdeklődése középpontjában már az 1920-as évektől a szénhidrogén-kutatás állt. Szakértőként a világ csaknem minden részén dolgozott: 1922-től a Royal Dutch Shell szerződése alapján földtani kutatásokat végzett Szumátra, Jáva, Borneó, Timor és Celebesz (jelenleg Indonézia) területén; valamint Ecuadorban, Peruban, Romániában, Jugoszláviában, Lengyelországban és Magyarországon. Munkája nyomán számos helyen fedeztek fel szénhidrogénmezőket. 1932-től a Földtani Intézet igazgatója is lett és jelentős szerepet vállalt az első hazai szénhidrogénmezők terelésbe állításában is.

lyen természetű növény „ültetvényei” (ferde keresztek) váltják egymást. Sajnos nem ismerjük a téglalapokkal jelzett területek funkcióját sem, ezek ma nagyrészt megművelt területek, talán azok lehettek akkor-tájt is.

A térkép jobb felső sarkában két pecsét található, amely azt jelzi, hogy a térképeket először a *Gazdasággeológiai Intézet Könyvtárában* vették leltárba. Ennek a korabeli Közgazdasági Egyetemen működő intézetnek ifj. Lóczy Lajos volt a vezetője még 1932 után is, amikor már a Földtani Intézetet igazgatta. Ez alapján valószínűsíthető, hogy az ő révén kerülhetett a térkép a Földtani Intézet gyűjteményébe.

Mint látható, e térképpel kapcsolatban sok a kérdőjel: jelzéseinek egy részét nem tudtuk megfejteni; hiába kutattunk, a térképet csupán egy hollandiai térképkatalógus fel-

sorolásában találtuk meg, azzal a megjegyzéssel, hogy onnan hiányzik, más példányok nyomára pedig egyáltalán nem bukkantunk. Lehetséges, hogy csupán ez az egyetlen példány létezik belőle. E kérdőjelek ellenére azonban úgy gondoltuk, hogy térképgyűjteményünknek ezt az igazán különleges, egyetlen, teljesen épségben megőrződött vászontérképét mindenképpen bemutatjuk, hátha a későbbiekben, akár a kedves olvasók közül valaki a nyomába ered, hogy még többet megtudjon keletkezésének, történetének részleteiről.

Babinszki Edit

(Megjelent az *Élet és Tudomány* 2020/17. számában.)